

УДК 78.071.2:780.616.433

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-24>

Наталія ТРАВКІНА

концертмейстер кафедри мистецької освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008

ORCID: 0000-0001-9271-1907

Бібліографічний опис статті: Травкіна, Н. (2026). Формування піаністичної культури в процесі фахової підготовки майбутнього музиканта. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 175–181, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-24>

ФОРМУВАННЯ ПІАНІСТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО МУЗИКАНТА

Стаття присвячена одній із найбільш актуальних проблем сучасної мистецької освіти – комплексному вихованню піаністичної культури майбутнього музиканта. У контексті глобалізації та трансформації освітніх стандартів підготовка піаніста розглядається не просто як процес набуття технічних навичок, а як формування цілісної творчої особистості, здатної до глибокої інтелектуальної та емоційної рефлексії.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та системному аналізі складників піаністичної культури, а також у визначенні ключових етапів і методичних засад її формування в процесі фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів мистецького спрямування.

Методологія. Для досягнення мети було використано комплекс наукових методів: системний підхід (для розгляду піаністичної культури як структурованого явища), аналітичний метод (при розборі методичних засад виховання), а також метод порівняльного аналізу виконавських шкіл та психолого-педагогічного спостереження за процесом сценічної адаптації молодих виконавців.

Наукова новизна роботи полягає у деталізації структури піаністичної культури через взаємозв'язок чотирьох фундаментальних компонентів: технологічного, інтелектуального, естетичного та етичного. У статті вперше комплексно поєднано аспекти слухового інтелекту, технологічної еволюції та психологічної саморегуляції як єдиного вектора професійного зростання. Особливу увагу приділено естетиці сценічної поведінки як візуально-естетичному втіленню внутрішньої культури виконавця.

Висновки. Автором доведено, що піаністична культура є інтегративною якістю, яка визначає професійну спроможність музиканта. Формування цієї культури потребує послідовного переходу від механічного опанування інструмента до усвідомленого художнього синтезу. Ефективність цього процесу забезпечується поєднанням аналітичної роботи з текстом, розвитком слухового самоконтролю та вихованням психологічної стійкості. Сформована піаністична культура дозволяє виконавцю виступати повноцінним співавтором композитора, забезпечуючи високу художню цінність інтерпретації.

Ключові слова: піаністична культура, фахова підготовка піаніста, сценічна стійкість, художня інтерпретація, саморегуляція, виконавська майстерність.

Nataliia TRAVKINA

Concertmaster at the Department of Art Education, Ivan Franko Zhytomyr State University, 40 Velyka Berdychivska street, Zhytomyr, Ukraine, 10008

ORCID: 0000-0001-9271-1907

To cite this article: Travkina, N. (2026). Formuvannia pianistychnoi kultury v protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnoho muzykanta. [Formation of Pianistic Culture in the Process of Professional Training of Future Musicians]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 175–181, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-24>

FORMATION OF PIANISTIC CULTURE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MUSICIANS

The article is devoted to one of the most pressing issues in modern arts education – the comprehensive cultivation of the pianistic culture of future musicians. In the context of globalization and the transformation of educational standards,

the training of a pianist is viewed not merely as the acquisition of technical skills, but as the formation of a holistic creative personality capable of profound intellectual and emotional reflection.

Scientific novelty. *The aim of the article is to provide a theoretical justification and systematic analysis of the components of pianistic culture, as well as to identify the key stages and methodological foundations of its formation during the professional training of students in higher artistic educational institutions.*

Methodology. *To achieve this goal, a complex of scientific methods was employed: a systematic approach (to consider pianistic culture as a structured phenomenon), an analytical method (in the study of methodological foundations of upbringing), as well as a method of comparative analysis of performing schools and psychological-pedagogical observation of the process of stage adaptation of young performers.*

The scientific novelty of the work lies in the detailed categorization of the structure of pianistic culture through the interconnectedness of four fundamental components: technological, intellectual, aesthetic, and ethical. For the first time, the article comprehensively combines aspects of auditory intelligence, technological evolution, and psychological self-regulation as a single vector of professional growth. Special attention is paid to the aesthetics of stage behavior as a visual and ethical embodiment of the performer's internal culture.

Conclusions. *The author proves that pianistic culture is an integrative quality that determines a musician's professional competence. The formation of this culture requires a consistent transition from mechanical mastery of the instrument to conscious artistic synthesis. The effectiveness of this process is ensured by the combination of analytical work with the musical text, the development of auditory self-control, and the cultivation of psychological stability. A well-formed pianistic culture allows the performer to act as a full-fledged co-author of the composer, ensuring the high artistic value of the interpretation.*

Key words: *pianistic culture, professional piano training, stage stability, artistic interpretation, self-regulation, performing mastery.*

Актуальність проблеми формування піаністичної культури обумовлена докорінними змінами в сучасній мистецькій освіті, де на зміну суто технологічному підходу приходять гуманістична парадигма розвитку особистості митця. У світі, перенасиченому цифровими технологіями та стандартизованим виконанням, особливої цінності набуває здатність піаніста до глибокої, інтелектуально обґрунтованої та емоційно щирої інтерпретації. Сучасний музичний ринок висуває високі вимоги не лише до технічної бездоганності, а й до стильової грамотності та артистичної індивідуальності виконавця, що робить питання комплексного виховання піаністичної культури фундаментом професійної конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

Водночас актуальність теми посилюється необхідністю подолання розриву між теоретичною підготовкою та практичною виконавською діяльністю студентів. Традиційні методики часто фокусуються на окремих аспектах майстерності, залишаючи поза увагою цілісність піаністичної культури як синтезу інтелекту, етики та психологічної стійкості. В умовах глобалізації та інтеграції української музичної освіти у світовий культурний простір, пошук ефективних шляхів формування професійної культури стає стратегічним завданням, адже саме вона забезпечує збереження національних виконавських традицій та водночас дає змогу майбутньому музиканту вільно орієнтуватися в актуальних художніх тенденціях сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених проблематиці формування піаністичної культури, свідчить про багатовекторний характер наукових пошуків у сучасній музичній педагогіці. У працях провідних фахівців акцентується увага на необхідності відходу від вузькотехнологічного розуміння виконавства на користь комплексної підготовки, що включає інтелектуальний, етичний та естетичний розвиток особистості. Дослідники розглядають піаністичну культуру як динамічну систему, де професійні навички звуковидобування та технічної вправності нерозривно пов'язані з глибинним аналізом музичного тексту, розумінням стильової логіки епох та здатністю до творчої саморегуляції в умовах концертного виступу.

У наукових розвідках таких авторів, як А. Рум'янцева, І. Чернова, Л. Касьяненко та Ю. Зубай, ґрунтовно висвітлюються психолого-педагогічні засади становлення виконавської майстерності та роль інтелектуального компонента у професійному зростанні піаніста. Питання звукової культури, специфіку фортепіанного туше та методику роботи над художнім образом досліджують В. Волкомор, Т. Молчанова, Л. Семко, підкреслюючи спадкоємність традицій вітчизняних фортепіанних шкіл. Водночас, попри ґрунтовне опрацювання окремих елементів піанізму, проблема цілісного формування піаністичної культури як інтегративної якості майбутнього

музиканта в умовах сучасних інформаційних та соціокультурних викликів потребує подальшого системного вивчення.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні процесу формування піаністичної культури майбутнього музиканта в системі фахової підготовки та визначенні основних етапів та педагогічних умов її ефективного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній мистецькій освіті підготовка піаніста виходить далеко за межі суто технічного опанування інструмента. Сьогодні піаністична культура розглядається як складне багатогранне явище, що поєднує в собі виконавську майстерність, інтелектуальний розвиток, естетичний смак та психологічну стійкість.

Піаністична культура є вищою формою прояву професійної компетентності піаніста. Вона не обмежується лише технічною вправністю чи «швидкими пальцями». Це насамперед усвідомлене ставлення до музичного мистецтва, де виконавець виступає не як ремісник, а як мислитель і співавтор композитора. Культура піаніста визначає його здатність транслювати змісти через звук, зберігаючи баланс між власною індивідуальністю та вимогами епохи (Щолокова, 2019).

Піаністична культура – це цілісна система, яка включає:

1. Технологічний компонент. Цей рівень є фундаментом майстерності. Сюди входить не лише технічна рухливість, а й «економіка рухів» – здатність грати з мінімальними зусиллями для досягнення максимального результату. Ключовим тут є поняття культури звуковидобування: вміння працювати з вагою руки, відчувати «дно» клавіші та володіти різноманітною палітрою артикуляції (від глибокого *legato* до гострого *staccato*). Досконале володіння апаратом дозволяє піаністу забути про технічні труднощі та повністю зосередитися на музиці.

2. Інтелектуальний компонент. Музика – це інтелектуальна дисципліна. Цей компонент передбачає знання архітектоніки твору (вміння бачити ціле за деталями) та аналітичний підхід до форми. Піаніст має розуміти логіку гармонічних послідовностей та історичний контекст створення твору. Без знання теорії та історії музика перетворюється на набір звуків, позбавлених логічного зв'язку та стильової відповідності.

3. Естетичний компонент. Це емоційне «серце» виконання. Естетична культура проявляється у здатності виконавця до емпатії та рефлексії. Музикант повинен не просто «відтворювати» емоції, а створювати переконливий художній образ, який знайде відгук у слухача. Це вимагає розвинутої уяви, художньої інтуїції та тонкого відчуття краси звукової форми.

4. Етичний компонент. Професійна етика піаніста базується на повазі до авторського тексту. Це означає відповідальне ставлення до кожної ліги, акценту чи динамічної вказівки композитора (так звана текстологічна дисципліна). Окрім того, етичний компонент охоплює сценічну дисципліну (вміння поводитися на естраді, повага до публіки та інструмента) та спадкоємність (шанобливе ставлення до традицій своєї виконавської школи та досвіду попередніх поколінь майстрів) (Ніколаєвська, 2020).

Отже, піаністична культура – це не кінцева точка навчання, а безперервний шлях професійного та особистісного самовдосконалення. Вона є тим внутрішнім стрижнем, який перетворює технічні навички на високе мистецтво, дозволяючи виконавцю стати повноцінним медіумом між композитором і слухачем.

Процес становлення майбутнього піаніста базується на поступовому переході від суто механічного опанування тексту до глибокого художнього синтезу. Кожен із наступних етапів є критично важливим для створення цілісного виконавського образу.

Першим етапом є *розвиток «слухового інтелекту» та звукового ідеалу*. Фундаментом піаністичної культури є виховання активного, свідомого слуху. Цей етап передбачає:

– випереджаюче слухове уявлення: музикант має навчитися «проспівувати» фразу всередині себе ще до того, як пальці торкнуться клавіш. Це створення внутрішньої «звукової моделі»;

– культуру туше – роботу над різноманітністю звукових фарб. Фортепіано – інструмент ударний за природою, але вокальний за суттю. Студент вчиться долати «ударність», створюючи ілюзію безперервного дихання та співучості (*bel canto*);

– слуховий контроль: здатність критично аналізувати свій звук у реальному часі, миттєво корегуючи баланс між мелодією та акомпанементом (Молчанова, 2007).

Наступний етап – це *технологічна еволюція (техніка як засіб втілення змісту)*. На цьому етапі відбувається переосмислення ролі віртуозності. Технічний розвиток перестає бути самоціллю:

- пластика та свобода апарату: подолання затисків через усвідомлення фізіологічної доцільності рухів. Кожен жест піаніста має бути продиктований музичною фразою, а не лише зручністю;

- диференціація фактури: майстерність полягає у здатності пальців однієї руки грати з різною силою та забарвленням (наприклад, проведення теми в одному пальці на фоні м'якого піанісимо в інших);

- робота над художньою технікою: опанування специфічних труднощів (октави, трелі, стрибки) не як вправ, а як засобів створення певного настрою чи ефекту (блиску, тривоги, прозорості) (Молчанова, 2023).

Завершальний етап формування майстерності – це *набуття стильової грамотності та здатності до самостійної інтерпретації* через:

- опанування «мови» композитора: студент вивчає специфіку артикуляції різних епох. Наприклад, артикуляція в музиці Й. С. Баха вимагає ясності та певної відстороненості, тоді як С. Рахманінов потребує широкого, «дзвонового» піанізму;

- педалізацію як мистецтво: формування культури використання правої та лівої педалей для створення акустичного простору, а не для маскувння технічних огріхів;

- художній синтез: об'єднання власних емоцій з авторським задумом. На цьому етапі піаніст стає здатен запропонувати власне прочитання твору, яке не суперечить логіці тексту, але наповнене особистою харизмою (Михалюк, 2020).

Отже, процес формування піаністичної майстерності є цілісним сходженням від технологічної грамотності до художньої зрілості. Кожен етап – від виховання витонченого слухового інтелекту до опанування стильової автентичності – закладає фундамент для перетворення студента на самостійного митця, здатного до глибокої інтерпретації. Це послідовне вдосконалення дозволяє піаністу не просто опанувати інструмент, а перетворити його на досконалий засіб трансляції складних музичних змістів.

Ефективність формування піаністичної культури залежить від поєднання традиційних академічних методів із сучасними підходами до розвитку творчої особистості. Методична робота будується за такими напрямками:

1. Аналітичний метод та робота з першоджерелом. Цей метод передбачає перехід від інтуїтивного програвання до глибокого інтелектуального аналізу тексту. Студент вчиться розкласти твір на складові: вивчає гармонічну вертикаль, поліфонічні зв'язки та структурні особливості форми. Такий «рентгенівський знімок» партитури дозволяє уникнути механічного зазубрювання. Важливою частиною є робота з уртекстом – очищеним від пізніших редакцій авторським текстом, що дозволяє виконавцю почути справжній голос композитора та зрозуміти його логіку без чужих нашарувань (Лінь Хуацінь, 2017).

2. Метод порівняння та формування критичного мислення. Виховання культури неможливе в ізоляції. Метод порівняння передбачає активне прослуховування еталонних записів різних виконавських шкіл (наприклад, порівняння інтерпретації однієї сонати Бетховена у виконанні Артура Шнабеля та Емілія Гілельса). Це не веде до копіювання, а навпаки – допомагає студенту усвідомити багатогранність трактувань, розвинути власний естетичний смак і навчитися аргументувати свій вибір виконавських засобів (Лінь Хуацінь, 2017).

3. Метод імпровізації та читання з листа як засіб адаптивності. Для формування цілісної піаністичної культури важливо розвивати гнучкість мислення. Читання з листа розширює музичний кругозір, дозволяючи за короткий час ознайомитися з величезною кількістю літератури. Своєю чергою, елементи імпровізації допомагають студенту краще відчувати «природу» інструмента та гармонічну логіку зсереди. Це знімає психологічний страх перед помилкою і робить виконавця більш вільним та адаптивним під час публічних виступів (Лінь Хуацінь, 2017).

Отже, методичні засади виховання музиканта становлять цілісну систему, де аналітична робота поєднується з активним розвитком творчої ініціативи. Застосування цих методів дозволяє перетворити навчання з процесу накопичення технічних навичок на процес формування зрілої виконавської особистості. Завдяки

синтезу глибокого аналізу тексту, порівняльного вивчення виконавських традицій та розвитку навичок вільного читання й імпровізації, майбутній фахівець здобуває необхідний інструментарій для самостійної роботи. Такий методичний фундамент гарантує, що піаністична культура студента буде базуватися не на випадкових знахідках, а на міцних знаннях та усвідомленому професіоналізмі, що є запорукою успішної творчої діяльності.

Невід'ємною частиною піаністичної культури є психологічна стійкість. Вона визначає здатність музиканта зберігати ясність мислення та художню цілісність виконання під час публічного виступу. Процес формування цієї стійкості включає кілька ключових напрямів:

1. Виховання сценічної витримки через регулярну практику. Сценічний стан – це особливий режим функціонування психіки, який вимагає тренування. Культура виступу передбачає вміння мобілізувати ресурси організму в потрібний момент. Це досягається через систему «програвань»: від виконання перед вузьким колом друзів до академічних концертів. Важливо, щоб студент сприймав сцену не як місце «екзамену» чи потенційної невдачі, а як простір для творчого висловлювання. Регулярний досвід допомагає трансформувати деструктивний сценічний страх у конструктивне хвилювання-піднесення, яке лише додає виконанню яскравості (Михалюк, 2016).

2. Формування навичок саморегуляції та концентрації. Професійна піаністична культура включає володіння методами психологічної самопомоги. Сюди належать:

– свідоме управління увагою: здатність миттєво повертатися в музичний потік після випадкової помилки, не зациклюючись на ній;

– ментальна підготовка: техніка «ідеомоторного тренування», коли виконавець подумки програє твір у всіх деталях, фіксує м'язові та слухові відчуття без інструмента;

– аналіз без самокритиканства: вміння об'єктивно оцінювати свої виступи, відокремлюючи випадкові огріхи від системних професійних завдань, що сприяє збереженню здорової професійної самооцінки (Кашкадамова, 2008).

3. Естетика сценічної поведінки, яка є візуальним та етичним відображенням внутрішньої культури піаніста, що формує перше і найсильніше враження у слухача ще до видобуття

першого звуку. Вона охоплює цілий комплекс невербальних сигналів: від впевненої ходи під час виходу на естраду до шляхетності постави за інструментом. Професійна етика виконавця вимагає поваги до аудиторії, що виражається у вмінні гідно прийняти увагу залу, правильно налаштувати стілець та сконцентруватися, не затаюючи паузи, але й не поспішаючи. Кожен жест музиканта має бути позбавлений зайвої манірності чи штучних ефектів, адже справжня сценічна культура полягає у природності та підпорядкованості зовнішнього вигляду музичному змісту (Куришев, 2017).

Особливу роль відіграє культура завершення виступу та взаємодія з інструментом після останнього акорду. Вміння «дотримати» тишу, не руйнуючи атмосферу твору різким рухом рук, свідчить про глибоке занурення виконавця в художній образ. Професіоналізм піаніста також виявляється у здатності зберігати самовладання за будь-яких обставин – чи то при технічній помилці, чи при сторонньому шумі в залі. Гідний уклін після виступу є не просто формальністю, а актом вдячності слухачам за спільне переживання музики. Таким чином, естетика поведінки на сцені перетворює концертне виконання на цілісний ритуал, де візуальна гармонія виконавця підсилює духовний вплив самої музики (Кашкадамова, 2014).

Отже, психологічний аспект та саморегуляція є тим завершальним чинником, який перетворює кабінетні напрацювання піаніста на живий мистецький акт. Без належної психологічної стійкості навіть найдосконаліша техніка та глибокий інтелект ризикують залишитися нереалізованими під тиском сценічного хвилювання. Саме через опанування навичок концентрації, ментальної самопомоги та дотримання етичних канонів сценічної поведінки майбутній музикант здобуває справжню виконавську свободу. Таким чином, психологічна культура піаніста стає гарантом стабільності та переконливості його творчої інтерпретації, дозволяючи зосередити всю енергію не на боротьбі зі страхом, а на трансляції високих художніх змістів до слухачької аудиторії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що формування піаністичної культури є складним, інтегративним процесом, який виходить далеко за межі традиційного навчання

технічним навичкам. Вона постає як цілісна система, де технологічна вправність, інтелектуальна глибина, естетична чутливість та етична відповідальність перед автором утворюють єдиний професійний фундамент. Тільки через гармонійне поєднання цих компонентів майбутній музикант перетворюється з ремісника на митця, здатного до глибокої художньої інтерпретації та змістовного діалогу зі слухачем.

Ефективність фахової підготовки безпосередньо залежить від послідовного проходження етапів розвитку «слухового інтелекту», технологічної еволюції та набуття стильової автентичності. Застосування сучасних методичних засад – від аналізу уртекстів до методів порівняльної інтерпретації та імпровізації – забезпечує майбутньому піаністу необхідну

професійну гнучкість. Зрештою, саме психологічна стійкість та естетика сценічної поведінки стають тими завершальними чинниками, що дозволяють виконавцю повноцінно реалізувати свій творчий потенціал. Таким чином, виховання високої піаністичної культури є запорукою не лише успішної концертної діяльності, а й збереження та розвитку кращих традицій світового музичного мистецтва.

Перспективи подальших досліджень за цією темою полягають у дослідженні специфіки виховання піаністичної культури в контексті міждисциплінарних зв'язків, зокрема інтеграції принципів театральної педагогіки та сучасних нейропсихологічних практик для розширення артистичного потенціалу майбутніх музикантів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах. Київ : Освіта України, 2008. 416 с.
2. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортеп'яному мистецтві ХХ сторіччя : підручник. Львів, 2014. 147 с.
3. Куришев Є. В., Ляшенко О. Д. Розвиток музично-виконавської компетентності у майбутніх педагогів музичного мистецтва в умовах вищої музичної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2017. Вип. 23(28). С. 73–78.
4. Лінь Хуацінь. Формування фортепіанно-виконавської культури майбутніх учителів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 220 с.
5. Михалюк А. М. Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2016. 220 с.
6. Михалюк А. Концептуальні положення формування виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів засобами українського фортепіанного мистецтва. *Educological discourse*. 2020. № 2 (29). С. 99–106
7. Молчанова Т. Формування компетентності майбутніх піаністів-концертмейстерів у контексті сучасних освітніх процесів і викликів. *Вісник КНУКіМ*. 2023. № 48. С. 71–78
8. Молчанова Т. О. Мистецтво піаніста-концертмейстера: навчальний. посібник. Вид. 2-е, доп., перер. Львів : Сполом, 2007. 216 с.
9. Ніколаєвська Ю. В. Homo Interpretatus в музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століть : монографія. Харків : Факт, 2020. 576 с.
10. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 472 с.
11. Щолокова О. П., Нагорна О. В. Синергетична детермінанта фахової підготовки піаніста. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2019. Вип. 27. С. 3–9.

REFERENCES:

1. Kashkadamova, N. (2008). *Mystetstvo vykonannia muzyky na klavishno-strunnykh instrumentakh*. [The art of performing music on keyboard and string instruments]. Kyiv : Osvita Ukrainy. 416 s. [in Ukrainian].
2. Kashkadamova, N. (2014). *Vykonavska interpretatsiia u fortepiannomu mystetstvi KhKh storichchia : pidruchnyk*. [Performance interpretation in the piano art of the 20th century : a textbook]. Lviv. 147 s [in Ukrainian].
3. Kuryshch, Ye. V., Liashenko O. D. (2017). *Rozvytok muzychno-vykonavskoi kompetentnosti u maibutnikh pedahohiv muzychnoho mystetstva v umovakh vyshchoi muzychnoi osvity*. [Development of musical and performing competence in future teachers of musical art in higher music education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova*. 23(28). 73–78 [in Ukrainian].
4. Lin Khuatsin. (2017). *Formuvannia fortepianno-vykonavskoi kultury maibutnikh uchyteliv* [Formation of piano performance culture of future teachers]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Sumy : SumDPU im. A. S. Makarenka. 220 s [in Ukrainian].

5. Mykhaliuk, A. M. (2016). Formuvannia vykonavskoi kultury maibutnikh uchyteliv muzyky zasobamy ukrainskoho fortepiannoho mystetstva : navchalnyi posibnyk. [Formation of the performing culture of future music teachers through the means of Ukrainian piano art : a textbook]. Kyiv : Lira-K. 220 s. [in Ukrainian].
6. Mykhaliuk, A. (2020). Kontseptualni polozhennia formuvannia vykonavskoi kultury maibutnikh pedahohiv-muzykantiv zasobamy ukrainskoho fortepiannoho mystetstva. [Conceptual provisions for the formation of the performing culture of future music teachers using the means of Ukrainian piano art]. *Educological discourse*. 2 (29). 99–106 [in Ukrainian].
7. Molchanova, T. (2023). Formuvannia kompetentnosti maibutnikh pianistiv-kontsertmeisteriv u konteksti suchasnykh osvitnikh protsesiv i vyklykiv. [Formation of competence of future pianists-concertmasters in the context of modern educational processes and challenges]. *Visnyk KNUKiM*. 48. 71–78 [in Ukrainian].
8. Molchanova, T. O. (2007). *Mystetstvo pianista-kontsertmeistera : navchalnyi posibnyk* [The Art of the Pianist-Concertmaster : A Study Guide]. Vyd. 2-e, dop., perer. Lviv : Spolom. 216 s. [in Ukrainian].
9. Nikolaievska, Yu. V. (2020). *Homo Interpretatus v muzychnomu mystetstvi KhKh – pochatku KhKhI stolit : monohrafiia*. [Homo Interpretatus in the Musical Art of the 20th and Early 21st Centuries : Monograph]. Kharkiv, 2020. 576 s. [in Ukrainian].
10. Cherkasov, V. (2014). *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity : navchalnyi posibnyk*. [Theory and methodology of music education : a textbook]. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan. 472 s. [in Ukrainian].
11. Shcholokova, O. P., Nahorna, O. V. (2019). Synerhetychna determinanta fakhovoi pidhotovky pianista. [Synergetic determinant of professional training of a pianist]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova*. 27. 3–9 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 10.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

